ผู้จัดการงานวิจัย : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ

จรวยพร ศรีศศลักษณ์*
ตรึงตา พูลพลอำนวย†

บทคัดย่อ การจัดการงานวิจัยเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญต่อการลงทุนด้านการวิจัย วัตถุประสงค์หลักของการจัดการงานวิจัยคือ เพื่อผลักดันให้เกิดงานวิจัยที่สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง. บทความนี้นำเสนอมุมมองต่อการจัดการงานวิจัยในระบบสุขภาพจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน ร่วมกับการทบทวนแนวคิดการจัดการงานวิจัยและการจัดการความรู้และได้ถ่ายทอดในเชิงวิเคราะห์ใน ๓ ประเด็นคือ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการงานวิจัย กระบวนการจัดการงานวิจัย และบทบาทผู้จัดการงานวิจัย.

การจัดการงานวิจัย ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างนักวิจัยที่มีคุณภาพ การกำหนดประเด็นวิจัยที่ดี ตลอดจนทำให้เกิดการทำวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หัวใจสำคัญของการจัดการงานวิจัยที่ดีอยู่ที่ความสามารถในการเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์สอดคล้องและเชื่อมต่อกันของทุกภาคส่วนในระบบวิจัย โดยกระบวนการในการจัดการงานวิจัย ได้แก่ การกำหนดประเด็นวิจัย, การพิจารณาโครงการเพื่อสนับสนุนการวิจัย การกำกับติดตามการดำเนินโครงการวิจัย และการประเมินผลโครงการวิจัย โดยผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการดังกล่าวคือ ผู้จัดการงานวิจัยซึ่งต้องมีความสามารถทั้งด้านวิชาการและการจัดการ เพื่อจัดการให้งานวิจัยมีคุณภาพ มีทิศทางที่เหมาะสม และผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นถูกนำไปใช้ประโยชน์.

คำสำคัญ: *การจัดการงานวิจัย, ผู้จัดการงานวิจัย*

Abstract **Research Manager: From Concept to Action**

Research management is a key supporting factor for systems research investment. The main objective of research management is essential linkage between researchers and research users. This article describes points of view in health systems research management from the authors' direct experience in reviewing and analyzing three issues: the research management concept, the research management process and the role of the research manager.

Good research management helps in building qualified researchers, formulating interesting research questions, and obtaining acceptable research results leading to suitable utilization. The key success factor of research management depends on the linkage capacity of all partnerships within the research system. The principal roles of health research management may be summed up in four major functions: (1) facilitating formulation of the research scope by identifying problems and setting priorities; (2) facilitating research involvement among researchers and stakeholders in the health system for selecting research proposals; (3) facilitating research monitoring; and (4) facilitating research assessment for knowledge utilization. Certainly, the key person in this process is the research manager. For this reason, research managers should be strengthened both in terms of academic capacity and in management skills for qualified research administration.

Key words: ***research management, research manager***

Jaruayporn Srisasalux* Trungta Poolponamnuay†
**Health Systems Research Institute (HSRI), Ministry of Public Heatlh, †National Institute of Emergency Medical Service, Ministry of Public Health*

*สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
†สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ

การทำงานใดๆ สิ่งที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เร็วขึ้นหรือง่ายขึ้น จำเป็นต้องเรียนรู้จากบทเรียนในอดีต. บทความนี้ต้องการถ่ายทอดมุมมองต่อการจัดการงานวิจัยในระบบสุขภาพจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ผู้จัดการงานวิจัย ร่วมกับการทบทวนแนวคิดการจัดการงานวิจัยและการจัดการความรู้ซึ่งได้นำมาถ่ายทอดในเชิงวิเคราะห์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติต่อไป โดยมี ๓ ประเด็นหลักที่จะกล่าวถึงในบทความนี้ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการงานวิจัย, กระบวนการจัดการงานวิจัย และบทบาทผู้จัดการงานวิจัย ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อระบบวิจัยสุขภาพ[๑].

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการงานวิจัย

การจัดการงานวิจัย เป็นการจัดการความรู้ในลักษณะที่ถือเอาผลประโยชน์ของผู้ใช้ผลงานเป็นสำคัญ เป็นเครื่องมือหรือกระบวนการ เพื่อให้เกิดผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและเกิดการใช้ผลงานวิจัยตามเป้าหมาย การจัดการงานวิจัยขององค์กรสถาบันต่างๆ มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของงานที่มีระดับการจัดการที่ซับซ้อนตามความซับซ้อนของปัญหา.

มีหลายองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารจัดการงานวิจัย เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หรือสถาบันการศึกษาหลายแห่งก็มีหน่วยบริหารจัดการงานวิจัยเช่นกัน[๒] สำหรับการจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพนั้น องค์กรหลักที่มีบทบาทในเรื่องนี้ ได้แก่ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐที่มิใช่ส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อทำหน้าที่ให้การสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์และสามารถนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนและกำหนดนโยบายด้านสุขภาพของชาติ สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยงานวิจัยด้านระบบสุขภาพเป็นงานวิจัยหลักที่ สวรส. สนับสนุนงบประมาณ.

ทั้งนี้ ปัจจัยพื้นฐานที่ผลักดันให้ต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารงานวิจัย คือต้องการมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างการเปลี่ยนแปลง เป็นส่วนหนึ่งของระบบการวิจัยของประเทศ และเป็นกลไกจัดการให้เกิดการสร้างนักวิจัย สร้างโครงการวิจัย สร้างผลงานวิจัย และจัดการให้มีการนำผลการวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์[๓].

กระบวนการจัดการงานวิจัย

เครื่องมือหนึ่งในการจัดการงานวิจัย คือ ผังพิสัยการวิจัย (research mapping) โดย นายแพทย์วิพุธ พูลเจริญ อดีตผู้อำนวยการ สวรส. ให้คำนิยามไว้ว่า ผังพิสัยการวิจัยระบบสุขภาพ เป็นผังแบบแผนที่ใช้สำหรับแสดงกรอบแนวคิด (conceptual framework) ในการจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพ เพื่อบ่งชี้ให้เห็นวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ (strategic objective) ทิศทางของกิจกรรมและทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดกระบวนการศึกษาวิจัยระบบสุขภาพในแต่ละประเด็น[๓] เทคนิคสำคัญที่ใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์การวิจัย เช่น วิธีการระดมความคิดเห็นเพื่อคาดการณ์อนาคต (foresight technique) การจัดกระบวนการสำหรับวางแผนชี้ทิศ (road map) ระเบียบวิธีการเหล่านี้ได้บูรณาการเข้าในกระบวนการจัดทำแผนที่การวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับการวิจัยระบบสุขภาพ เพื่อให้สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพ โดยกระบวนการจัดการงานวิจัย มีขั้นตอนต่อไปนี้.

๑. การกำหนดประเด็นวิจัย

หน่วยงานให้ทุนวิจัยมักจะเริ่มกระบวนการจัดการงานวิจัย โดยทำรายชื่อหรือประเด็นที่เป็นปัญหาหรือโจทย์การวิจัยเพื่อเปิดรับคำขอรับทุนวิจัยให้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดเอาไว้เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบ วิธีกำหนดประเด็นหรือโจทย์วิจัยด้านสุขภาพ ได้แก่

๑.๑) การกำหนดประเด็นวิจัยจากการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

โดยการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่มีผลกระทบต่อการป่วยหรือการตายของประชากร ในปัจจุบันมีมาตรวัดทางระบบสุขภาพที่ใช้ Disable Adjusted Life Year (DALY) มาเป็นเครื่องมือในการบ่งชี้ลำดับความสำคัญของภาวะโรค ซึ่งอาจจะไม่อยู่ในกรอบนโยบายขณะนั้น อย่างไรก็ตาม

กระบวนการจัดลำดับความสำคัญของงานวิจัย ทำในวงกว้าง เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาควิชาการ หรือประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญ การใช้ DALY เป็นเครื่องมือ อาจทำให้ผู้ตอบมีความโน้มเอียงให้ความสำคัญกับการวิจัยสุขภาพเชิงโรค ประกอบกับผู้ตอบเป็นผู้เชี่ยวชาญจึงมีความโน้มเอียงที่จะให้ความสำคัญกับความรู้เฉพาะด้าน ผลลัพธ์ของการใช้ DALY จึงอาจจะแปรผันได้ง่าย กระบวนการในการจัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพ จึงควรสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการระดมความเห็นจากภาคประชาชน เพื่อให้ได้ประเด็นที่สำคัญด้านสุขภาพ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละสาขานำไปจัดกระบวนการสำหรับแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้เห็นภาวะเสี่ยงและแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม โดยการกำหนดขอบเขตเพื่อการจัดลำดับความสำคัญ และกำหนดขอบเขตคำถามการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้ได้ประโยชน์จากประเด็นวิจัย ผู้ได้รับผลกระทบ นักวิจัย นักวิชาการ โดยทบทวนสถานการณ์ปัญหาและคาดคะเนแนวโน้มในอนาคต กลไกทางการเงิน และนำเครื่องมือการจัดลำดับความสำคัญที่มีการใช้อยู่แล้วมาปรับใช้.

กระบวนการในการกำหนดประเด็นวิจัย อาจทำได้โดยผ่านกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก[๔] ผู้บริหารองค์กร และผู้จัดการงานวิจัย เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างที่จำเป็นแต่ยังขาดการดำเนินการในส่วนนั้น สำหรับเป็นพื้นฐานพิจารณาแผนงานและนำผลการระดมสมองมาจัดทำทิศทางและแผนยุทธศาสตร์การวิจัยขององค์กร ทั้งนี้ สิ่งสำคัญในกระบวนการกำหนดประเด็นวิจัยหรือความรู้ที่ยังขาดคือ การดึงผู้ใช้ (potential users) เข้ามาอยู่ในกระบวนการตั้งแต่ต้น (upstream development) และมีการระบุเกณฑ์ในการนำมาใช้ เช่น DALY หรือในกรณีที่เป็นประเด็นทางนโยบายที่กำหนดมาจากผู้บริหารหน่วยงาน เช่น กระทรวงสาธารณสุข นักการเมือง ซึ่งเป็นประเด็นเร่งด่วน.

๑.๒) การกำหนดประเด็นวิจัยตามกรอบความสนใจของผู้กำหนดนโยบาย.

โดยการจัดลำดับความสำคัญจากเงื่อนไขในการบริหารหรือนโยบายของภาครัฐ ซึ่งนำเสนอโดยผู้กำหนดนโยบายหรือผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐหรืออีกทางเลือกหนึ่งคือการกำหนดประเด็นวิจัยโดยผู้เฝ้ามองหรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ หรือนักคิดหัวก้าวหน้าซึ่งสนใจในประเด็นนั้นๆ นอกจากนี้ การทำวิจัยต้องใช้เวลา ดังนั้น ผู้จัดการงานวิจัยจึงต้องคำนึงถึงการสร้างความรู้ดักรอไว้ด้วย เพราะโดยปกตินโยบายสุขภาพของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเร็ว คาดเดาได้ยาก.

๑.๓) การกำหนดประเด็นวิจัยจากกลุ่มคนทำงานระดับปฏิบัติการ เพื่อสนับสนุนการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ เช่น กลุ่มนักวิจัย R2R (Routine to Research) ซึ่งมักกำหนดประเด็นวิจัยเพื่อแก้ปัญหาระบบของตนเอง อย่างไรก็ตาม งานวิจัย R2R นี้ หากมีการผลักดันให้เกิดเครือข่ายวิจัยที่ใหญ่พอในประเด็นนั้นๆ หรือเป็นงานที่มีคุณภาพ ก็อาจสร้างพลังการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น ผู้จัดการงานวิจัยต้องหาโอกาสที่จะเพิ่มคุณค่าให้แก่งานวิจัยเหล่านี้ด้วย.

๒. การพิจารณาโครงการเพื่อการสนับสนุนการวิจัย

จะเห็นได้ว่าการกำหนดประเด็นวิจัย ได้ผูกกับการพิจารณาโครงการไปแล้วครึ่งหนึ่ง หากกำหนดประเด็นได้ดี เกิดการมีส่วนร่วมตั้งแต่แรก อาจทำให้เห็นตัวนักวิจัยได้ว่าน่าจะเป็นใคร กลุ่มไหนบ้าง และในประเด็นหรือโจทย์วิจัยนั้นอาจมีงานวิจัยมากกว่าหนึ่ง เพราะโจทย์วิจัยอาจต้องการคำตอบผ่านการวิจัยหลากหลายสาขา การพัฒนาโครงการวิจัยภายใต้กรอบการวิจัยที่กำหนดขึ้นอาจมีรูปแบบต่างกันไปในแต่ละองค์กร ตัวอย่างเช่น สวรส.[๕] ดำเนินการ ๒ รูปแบบ โดยกำหนดสัดส่วนในการสนับสนุนงบประมาณเท่าๆ กันในแต่ละรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ ๑ พัฒนากรอบการวิจัยร่วมกันระหว่าง สวรส. กับผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มต้น จากนั้นตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาวิชาการหรือคณะกรรมการกำกับทิศทาง จนถึงตัดสินใจให้ทุน รูปแบบที่ ๒ พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยมาแล้วจากผู้วิจัย จากนั้นตั้งคณะกรรมการทบทวนหรือจัดเวทีผู้เชี่ยวชาญมาให้ความคิดเห็น จนถึงตัดสินใจให้ทุน โดยโครงการที่จะได้รับการสนับสนุนจะต้องเป็นโครงการที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ของ สวรส. ในแต่ละปี หรือ

เป็นยุทธศาสตร์เฉพาะที่ สวรส. ให้ความสำคัญในช่วงเวลานั้นๆ แต่สำหรับโครงการที่ไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ขององค์กร สวรส. ยังคงพิจารณาให้ทุนสนับสนุนหากโครงการเหล่านั้นสอดคล้องกับความต้องการลำดับต้นของประเทศในแง่ปัญหาสุขภาพ หรือเป็นโครงการวิจัยที่ สวรส. และนักวิจัยมีความสนใจร่วมกัน และมีทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่นๆ.

ในกระบวนการพิจารณาโครงการวิจัย เมื่อแต่ละแผนงานได้กรอบการวิจัย และชุดโครงการวิจัยแล้ว จะมีการทาบทามนักวิจัยที่มีศักยภาพสูงเพื่อจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย หลังจากนั้น สวรส. ส่งข้อเสนอโครงการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกที่มีประสบการณ์และความรู้ในเรื่องนั้นๆ ให้ข้อเสนอแนะ (peer review) ร่วมกับผู้จัดการงานวิจัย และแจ้งกลับผู้เสนอโครงการ จำนวนผู้เชี่ยวชาญภายนอกจะขึ้นกับขนาดของโครงการ ตามวงเงินงบประมาณที่เสนอ นอกจากการให้ข้อเสนอแนะโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอกแล้ว ต้องเสนอโครงการเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารแผนงานวิจัยนั้นๆ หรือคณะกรรมการบริหาร สวรส. เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ และแจ้งกลับให้ผู้เสนอโครงการทราบหลังจากมีมติที่ประชุม โดยผู้เชี่ยวชาญภายนอกต้องเป็นผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมกับโครงการที่พิจารณา และผลการพิจารณาอนุมัติข้อเสนอโครงการวิจัยที่ขอการสนับสนุนงบประมาณทุกโครงการ มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อประกอบการจัดทำข้อตกลง.

กระบวนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ (proposal) ที่สอดคล้องกับประเด็นวิจัยที่กำหนดไว้ มีทั้งการให้คณะกรรมการพิจารณา การให้ reviewers ให้ข้อคิดเห็น การให้ผู้ที่จะใช้งานวิจัยนั้นช่วยให้ความเห็น ในบางโครงการนักวิจัยอาจใช้วิธีการสื่อสารกับผู้ใช้เป็นระยะๆ โดยเสนอให้กับผู้ตัดสินใจระดับนโยบาย เสนอสู่สาธารณะในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งบางครั้งไม่จำเป็นต้องรอให้ผลการวิจัยเสร็จสิ้น ทั้งนี้ เกณฑ์ในการตัดสินว่าเมื่อใดควรจะมีการสื่อสารสู่สังคม ขึ้นกับการตกลงกันระหว่างองค์กร นักวิจัย และผู้ใช้/ผู้ตัดสินใจในระดับนโยบาย กล่าวคือ กระบวนการพิจารณาโครงการ ต้องมีการปรึกษาหารือกับนักวิจัยตั้งแต่แรกว่าเราต้องการอะไร (Upstream) เราเห็นอะไรในระหว่างทาง (Midstream) เราเห็นอะไรที่คาดว่าจะเกิดที่ปลายทาง (Downstream) จะต้องออกแบบอย่างไรตลอดทั้งกระบวนการร่วมกับนักวิจัย เพื่อให้งานได้ถูกนำไปใช้ ต้องใช้เทคนิคสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ที่ดึงเอาภาคประชาชน องค์กรอิสระ NGOs ผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เข้ามาร่วมด้วยในการขับเคลื่อนผลักดันนโยบายแต่ละเรื่องให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม.

๓. การกำกับติดตามการดำเนินโครงการ

การกำกับติดตามการดำเนินโครงการวิจัยเป็นกระบวนการที่จะช่วยในการติดตามงาน และกระตุ้นผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยให้สามารถส่งงานได้ตามกำหนดเวลา รวมทั้งยังเป็นการสื่อสารรายละเอียดของงานในขั้นตอนต่างๆ เพื่อลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการทำวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เชื่อมโยงผลงานวิจัยไปสู่ผู้ใช้ประโยชน์ เป็นการสร้างหลักประกันว่าจะมีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง ๒) ให้มีความมั่นใจว่าโครงการสามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดในแผนปฏิบัติการ โดยสนับสนุนการแก้ไขปัญหาทางวิชาการและปัญหาการดำเนินโครงการได้ในเวลาที่เหมาะสมทั้งนี้ การกำกับติดตามงานที่ดีต้องอาศัยการประสานงานที่มีประสิทธิภาพและมีความชัดเจน ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ.

ระบบและกลไกกำกับติดตามงานวิจัยมีความแตกต่างกันไปในแต่ละองค์กร เช่น สวรส. มีกลไกการกำกับติดตามงานวิจัย ประกอบด้วย (๑) คณะกรรมการกำกับทิศทางงานวิจัย (Steering Committee) สำหรับแผนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยนั้นๆ หรือคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นเฉพาะสำหรับโครงการวิจัยนั้นๆ กรณีที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ คณะกรรมการจะประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนของหน่วยงานที่จะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ผู้รับข้อตกลงจะได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมเพื่อรายงานความคืบหน้าของโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนเป็นระยะๆ (๒) หน่วยพัฒนาระบบวิจัย ซึ่งจะมีการนิเทศกำกับติดตามการดำเนินงานของแต่ละโครงการเป็นระยะๆ เน้นกำกับ

ติดตามความก้าวหน้าของโครงการและความเหมาะสมของการใช้จ่ายเงิน ทั้งนี้จะแจ้งผลการนิเทศให้กับผู้รับข้อตกลงทราบทุกครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลใช้ในการปรับปรุงการบริหารโครงการต่อไป อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่มีกระบวนการสื่อสารสู่สาธารณะ จะมีตัวกำกับการดำเนินการวิจัย การใช้ Steering Committeeมีการชักนำผู้ใช้งานวิจัยเข้ามาอยู่ในคณะกรรมการ.

ในการกำกับโครงการวิจัย อาจใช้ได้ทั้งมาตรการเชิงบวก เช่น สนับสนุนให้นักวิจัยผู้รับผิดชอบโครงการที่ดำเนินการสำเร็จเป็นแบบอย่าง ได้มีโอกาสเสนอผลงานต่อสาธารณชน มาตรการเชิงลบ เช่น ไม่ตัดโอนเงินสนับสนุนงวดต่อไปให้โครงการวิจัยที่ดำเนินการล่าช้า หรือดำเนินการไม่มีคุณภาพโดยไม่มีเหตุอันควร.

สำหรับการสื่อสารกับสาธารณะภายนอก โดยเฉพาะการสื่อสารกับสื่อมวลชนเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้นักวิจัยพึงพอใจที่ได้มีการสื่อสารผลงานของตน มีกำลังใจและอยากที่จะทำให้งานวิจัยของตนดีขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นการติดตามเชิงบวก แต่ปัญหาคือ นักวิจัยจำนวนมากทำวิจัยในเชิงวิชาการได้ดีมาก เนื้อหาถูกหลักระเบียบวิธีวิจัย แต่ไม่สามารถสื่อสารได้ ดังนั้นผู้จัดการงานวิจัยต้องเข้ามาจัดการให้มีการสื่อสาร คำว่า "จัดการ" มีความหมายหลากหลายมิติ ตั้งแต่ ชงเรื่องเอง ทำวิจัยเอง ออกสื่อเอง ไปจนถึงจ้างบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกจัดการให้ แต่อย่างน้อยผู้จัดการงานวิจัยต้องรู้และเข้าใจพื้นฐานการสื่อสารสู่สาธารณะบ้าง เขียนงานเองได้บ้าง เพื่อให้นักสื่อสารไปตกแต่งคำพูดให้ดีขึ้นเพื่อสื่อสารกับประชาชนให้เข้าใจ.

๔. การประเมินผลโครงการวิจัย

การประเมินผลเป็นกลไกสำคัญที่บอกถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการวิจัย รวมทั้งช่วยตอบคำถามในเรื่องประสิทธิภาพและคุณภาพของงานวิจัยแล้วและยังช่วยให้เกิดการพัฒนาด้วย หลักสำคัญในการประเมินผลคือ เพื่อปรับปรุงงาน ไม่ใช่การจับผิด ทั้งนี้ การประเมินผลโครงการวิจัยอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การทบทวนรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ (peer review) การจัดให้มีผู้ประเมินภายนอก (external evaluator) การประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยการประเมินโครงการวิจัยสามารถทำได้ทั้งในระหว่างการดำเนินโครงการและเมื่อสิ้นสุดโครงการ.

๔.๑) การประเมินระหว่างการดำเนินงาน เพื่อประเมินความสามารถในการบริหารจัดการโครงการและความเหมาะสมในการใช้ทรัพยากร รวมถึงให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน อาจทำได้โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแผน เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลด้านวิชาการหรือทั้งด้านวิชาการและการบริหาร ซึ่งจะแตกต่างกันตามความเหมาะสมของแผนงานวิจัย คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นจะมีบทบาทในการชี้แนะทิศทางของแผนงานโครงการวิจัย เพื่อปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ให้คำปรึกษา แนะนำ การดำเนินงานของแผนงาน/โครงการ สนับสนุนด้านวิชาการให้กับแผนงาน กำกับดูแลการบริหารงานให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและโปร่งใส และให้คำแนะนำเมื่อเกิดปัญหาในบางแผนงานที่ต้องการ รวมทั้งพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินแผนงาน.

๔.๒) การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือตามกำหนดประเมิน เพื่อประเมินผลสำเร็จของงาน ความคุ้มค่าในการลงทุนและศักยภาพการนำไปใช้ประโยชน์ และผลกระทบจากการดำเนินโครงการ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้กำหนดนโยบาย.

การประเมินผลโครงการนั้น ผู้จัดการงานวิจัยต้องคิดวางแผนว่าคาดหวังจะเห็นอะไร ควรสร้างตัวชี้วัดอะไรขึ้นมาประเมิน และมองย้อนกลับมาดูว่าได้จัดการออกแบบกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบดีมากน้อยเพียงใด หากผู้จัดการงานวิจัยคิดว่าแค่สร้างความรู้ ก็ได้ความรู้ หากคิดว่าแค่สื่อสารกับผู้ใช้งานวิจัยหรือผู้ตัดสินใจในระดับนโยบาย ก็ได้แค่การสื่อสาร เช่น การจัดประชุมนำเสนอผลการวิจัย หากคิดถึงเป้าหมายที่ควรจะเป็น อย่างน้อยก็มีการหวังผลให้มีการตัดสินเชิงนโยบายที่มีอยู่บนฐานของงานวิจัย จึงต้องคิดให้รอบคอบ มองให้ครบทุกมิติเกี่ยวกับการออกแบบเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่เพียงการแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับทิศทางของแผนงานวิจัย แต่อาจต้องโยงให้ถึงความคิด

ของคนในสังคม หรือในกลุ่มที่คิดว่ามีพลังจะผลักให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต ปัจจัยที่สำคัญก็คือ ผู้จัดการงานวิจัยต้องรักษาสัมพันธภาพกับองค์กรที่ติดตามเรื่องในประเด็นนั้นๆ รวมถึงนักวิจัย ภาคประชาชน เพื่อเฝ้ารอโอกาสหน้าต่างนโยบายที่จะเปิด.

กล่าวโดยสรุป หัวใจสำคัญของการจัดการงานวิจัยที่ดีอยู่ที่ความสามารถในการเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์สอดคล้องและเชื่อมต่อกันของทุกภาคส่วนในระบบวิจัย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ผู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ภาคหน่วยสนับสนุนทุนวิจัย ภาคผู้ทำวิจัย และภาคผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้ผลงานวิจัย และในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการวิจัยด้วย[๖] ทั้งนี้ เพื่อผลักดันให้เกิดงานวิจัยที่สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง โดยรูปแบบที่เหมาะสมของการจัดการงานวิจัยคือ การจัดการในรูปเครือข่าย (networking) เพื่อเชื่อมโยงการวิจัยและการจัดการความรู้เข้าด้วยกันกล่าวคือไม่ใช่เพียงแค่การทำให้มีกลไก "เชื่อมต่อ" ระบบวิจัยในภาคต่างๆ เท่านั้น แต่เป็นกลไกขับเคลื่อนระบบวิจัยสู่การสร้างองค์ความรู้และเชื่อมต่อองค์ความรู้ในมิติต่างๆ ด้วย.

บทบาทของผู้จัดการงานวิจัย

จะเห็นได้ว่ากุญแจสำคัญในการดำเนินการตามกระบวนการจัดการงานวิจัยที่กล่าวไปแล้วคือ ผู้จัดการงานวิจัยซึ่งจะต้องทำงานร่วมกับหัวหน้าโครงการวิจัยและนักวิจัย เพื่อพัฒนาประเด็นวิจัยร่วมกัน และติดตามผลโครงการวิจัย ภารกิจของผู้จัดการงานวิจัยหรือนักบริหารงานวิจัย มีขอบเขตของงานในความรับผิดชอบ เช่น

๑. พัฒนาให้เกิดการกำหนดผังพิสัยการวิจัย (research mapping) ประเด็นวิจัย เพื่อให้เกิดการค้นหาและสร้างความรู้ในการแก้ไขปัญหาระบบสุขภาพของประเทศ เป็นการสร้างความชัดเจนในเรื่องภาพรวมของระบบการวิจัยของประเทศและทำให้รู้กันโดยทั่วไป ซึ่งต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นการวิจัยที่มีลำดับความสำคัญสูงของประเทศ.

๒. กำหนดแผนงานและชุดโครงการวิจัย เพื่อค้นหาเครือข่ายวิจัยและดำเนินการให้เกิดข้อตกลงการวิจัยที่เหมาะสม.

๓. สนับสนุน ระดมและจัดสรรทรัพยากร จัดกระบวนการที่นำไปสู่การพัฒนาชุดโครงการวิจัยด้วยการประชุม/เวทีสัมมนา และร่วมกับเครือข่ายวิจัยในงานวิจัยหรือชุดโครงการที่รับผิดชอบ เพื่อให้ได้องค์ความรู้หรือผลงานวิจัยที่ถูกต้องตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์และระเบียบวิจัย.

๔. เสาะหานักวิจัยที่มีความสามารถสูงในสาขาต่างๆ และจัดทำรายชื่อสำหรับการเชิญมาทำงานในหน้าที่ต่างๆ เช่น เป็นผู้จัดการชุดโครงการ ผู้ตรวจสอบคุณภาพ (reviewer) ผู้ให้ความเห็นเพื่อกำหนดกรอบความคิด ผู้มาร่วมระดมความคิดตรวจสอบสถานการณ์การวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ เป็นกรรมการกำกับทิศทางของโครงการ หัวหน้าโครงการวิจัยหรือเป็นนักวิจัยในโครงการ ซึ่งผู้จัดการงานวิจัยต้องจัดกระบวนการเชื่อมโยงนักวิจัยเหล่านี้เข้าด้วยกัน และสร้างความรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของโครงการวิจัยร่วมกัน.

๕. เสาะหาและเชื่อมโยงผู้ใช้ผลงานวิจัยที่มีศักยภาพสูงมีความรู้เพียงพอที่จะร่วมประชุมกับนักวิจัย เพื่อบอกความต้องการของผู้ใช้ และนำผลการวิจัยบางอย่างไปส่งเสริมให้นักวิจัยพัฒนาต่อไปสู่การใช้ประโยชน์.

๖. ประเมินและติดตามชุดโครงการและกระบวนการสร้างความรู้ของนักวิจัยหรือเครือข่ายโดยยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดผลผลิตและผลกระทบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๗. จัดการทรัพยากรเพื่อเอื้ออำนวยให้นักวิจัยสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพ.

๘. พัฒนาเอกสารงานวิชาการหรืองานวิจัยที่เป็นผลจากโครงการที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการเผยแพร่และสร้างความรู้ในระบบสุขภาพของประเทศ.

๙. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่งานวิจัย เพื่อส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง.

๑๐. วิเคราะห์ สังเคราะห์ ต่อยอดและเชื่อมโยงผลการวิจัยและชุดโครงการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้ เช่น ผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาการองค์กรด้านสุขภาพ และประชาชนทั่วไป และการผลักดันไปสู่การกำหนดนโยบายการปฏิรูประบบสุขภาพในระดับพื้นที่

ประเทศ หรือระดับนานาชาติ.

๑๑. ทบทวนความรู้ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประมวลความคิดเห็น และประสานให้มีการสังเคราะห์ความรู้ นวัตกรรม หรือบทเรียนต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปเผยแพร่และแลกเปลี่ยนให้เกิดการเคลื่อนไหวในสังคม.

๑๒. พัฒนาความเข้มแข็งของระบบวิจัย และพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการงานวิจัย.

จากขอบเขตของงานดังกล่าวข้างต้น ผู้จัดการงานวิจัยจึงต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน โดยเฉพาะการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ซึ่งตามกรอบศักยภาพการจัดการงานวิจัยของ WHO/SEARO ใน module ที่ ๗ คือ Utilization of Research Results[๗,๘] กล่าวถึง ความสำคัญที่ผู้จัดการงานวิจัยต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในหลายขั้นตอนร่วมกับนักวิจัย และดึงผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยให้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนกำหนดประเด็นและคำถามการวิจัยตลอดไปจนจบกระบวนการวิจัย เพื่อให้ผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยได้รับทราบ และมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการการตัดสินใจ เพื่อเพิ่มโอกาสการนำผลงานวิจัยไปใช้

โดยสรุป ศักยภาพสำคัญ ๔ ประการที่ผู้จัดการงานวิจัยพึงมี ประกอบด้วย.

๑) การจัดการให้ผลงานวิจัยมีทิศทางที่เหมาะสม : ผู้จัดการงานวิจัยควรมีความสามารถดังต่อไปนี้

a. ค้นหาและกำหนดผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย(user identification).

b. ค้นหาและกำหนดความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์.

c. ประเมินและกำหนดชนิดข้อมูล วิธีและรูปแบบสื่อสารที่เหมาะกับผู้ใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน.

๒) การจัดการให้เกิดคุณภาพ : ผู้จัดการงานวิจัยควรมีความสามารถดังต่อไปนี้

a. จัดการให้ผลงานวิจัยมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ.

b. กำหนดกลไกการกำกับติดตามการดำเนินโครงการวิจัย.

๓) การทำให้ผลงานวิจัยถูกนำไปใช้ประโยชน์: ผู้จัดการงานวิจัยควรมีความสามารถดังต่อไปนี้.

a. ค้นหาและกำหนดกลุ่มประชาชนที่มีความต้องการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.

b. จำแนกได้ว่าควรผลักดันผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ด้านใด.

c. สร้างกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มประชาชนที่มีปฏิสัมพันธ์กับนักวิจัย และผู้ตัดสินใจนโยบาย โดยใช้ผลการวิจัยเป็นสาระการเรียนรู้แลกเปลี่ยน.

d. ประเมินอุปสรรคหรือข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย.

e. ผลักดันให้เกิดการใช้ประโยชน์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งกำหนดและเลือกใช้ยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย.

f. กำหนดและเลือกใช้ยุทธศาสตร์กำกับติดตามให้เกิดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย.

๔) การตีพิมพ์และเผยแพร่ผลการวิจัย: ผู้จัดการงานวิจัยควรมีความสามารถดังต่อไปนี้.

a. รู้และกำหนดวิธีการในการเผยแพร่ข้อมูลการวิจัย.

b. พัฒนากรอบการปฏิบัติที่ดีในการเผยแพร่ข้อมูลหรือผลการวิจัยสู่สาธารณะ.

c. กำหนดกลไกการถ่ายโอนความรู้สู่สาธารณะ.

d. กำหนดขอบเขตบทบาทของตัวเอง และผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย.

e. สนับสนุนนักวิจัยในการเผยแพร่ผลการวิจัยในรูปแบบต่างๆ ขึ้นกับการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น .

i. เอกสารวิชาการเพื่อชุมชนนักวิชาการ.

ii. Policy briefs.

iii. Fact sheets.

iv. บทความใน website.

v. บทความในหนังสือพิมพ์.

vi. Press conference.

vii. Press releases ในรูปแบบต่างๆ.

viii. การนำเสนอในที่ประชุมวิชาการ หรืออื่นๆ ทั้งในระดับประเทศ และต่างประเทศ.

f. ประสานผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เพื่อให้คำปรึกษา

เช่น นักวิเคราะห์นโยบาย (policy analysts) หรือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร.

g. จัดทำข้อความที่ใช้สื่อสาร ให้มีพลังและสะท้อนให้เห็นประโยชน์จากการใช้งานวิจัย อาจต้องสังเคราะห์ผลการวิจัยและข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อสร้างพลังของข้อความที่ใช้สื่อสาร.

h. สังเคราะห์และเสนอให้มีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อต่อยอด ถ้ามีความจำเป็นและเห็นว่าจะช่วยเพิ่มมูลค่าของผลการวิจัยที่มีอยู่เดิม.

สิ่งหนึ่งที่ผู้จัดการงานวิจัยมักจะต้องทำคือ การวางแผน[๙] เพราะจุดมุ่งหมายสูงสุดของหน่วยบริหารจัดการงานวิจัยคือ การทำให้ชุดโครงการวิจัยมีผลผลิต ได้รับการยอมรับ และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายนี้ได้จำเป็นต้องมีงบประมาณสนับสนุน โครงสร้างหน่วยสนับสนุน และต้องมีแผนระยะสั้นและระยะยาว โดยการพัฒนาแผนสามารถใช้ได้ทั้งกระบวนการที่ไม่เป็นทางการ หรือที่เป็นทางการ สิ่งสำคัญคือต้องดึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดเข้ามาร่วมในกระบวนการให้ได้เพื่อให้รับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและหน้าที่รับผิดชอบ หลังจากนั้นคือการลงมือปฏิบัติจริงและการประเมินผลการดำเนินงานของแผนงานฯ และควรระวังมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนอันเนื่องมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง.

วิจารณ์

การวางแผนการจัดการงานวิจัย เป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงในสังคม ทั้งในแง่ของการจัดการงานวิจัย การจัดการความรู้ และการขับเคลื่อนนโยบาย โดยแผนงานวิจัยมีหลากหลายรูปแบบตามเงื่อนไขและบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันไป การวางแผนการจัดการงานวิจัยจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักการและเงื่อนไขในการทำงาน ขององค์กร กฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ทรัพยากรการวิจัยที่มีจำกัด แต่ต้องทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมมากที่สุด ซึ่งคำนึงถึง ๑) การจัดกระบวนการเชิงคุณภาพในการพิจารณาความเหมาะสมทางจริยธรรมในการวิจัยของแต่ละแผนงานจากนักวิชาการ/ผู้เกี่ยวข้อง ๒) การแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ข้อมูลหลักฐานตลอดจนความคิดเห็นทางวิชาการในการวางแผนการจัดการงานวิจัย ๓) การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จหรือแนวทางในการประเมินผลของแต่ละแผนงานในการระดมและจัดสรรทรัพยากรวิจัย.

การดำเนินการวิจัยเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของนักวิจัย แต่การดำเนินการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการงานวิจัย หลายองค์กรจึงมีการประมวลและจัดทำแนวทางโดยมีกระบวนการสนับสนุนแผนงานและนักวิจัยให้ดำเนินการวิจัยตามแนวทาง ระเบียบและสัญญาที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นความคุ้มค่า การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการวิจัยอย่างเหมาะสม และการมุ่งให้การจัดการงานวิจัยเป็นไปตามระยะเวลาและเป้าหมายที่กำหนด เช่น มีการดำเนินการและพัฒนาระบบบัญชีและการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการวิจัย โดยมีการตรวจสอบกับแผนงบประมาณที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และมีการพัฒนาระบบการติดตามการทำงานของแต่ละแผนงาน โดยมีการจัดทำรายงานสรุปผลความก้าวหน้าตามช่วงเวลาที่เหมาะสม และมีการให้ข้อคิดเห็นที่เป็นลายลักษณ์อักษรต่อการดำเนินงานของแต่ละแผนงานและของนักวิจัย เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามกรอบของแผนการวิจัยและตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด แต่ละแผนงานสามารถใช้กระบวนการทางวิชาการเป็นกลไกหลักในการควบคุมคุณภาพการดำเนินการวิจัยให้เป็นไปตามหลักการและจริยธรรมทางวิชาการ เช่น สามารถจัดให้มีกระบวนการพิจารณาความเหมาะสมทางจริยธรรมในการดำเนินการวิจัย หรือจัดให้มีการพัฒนากระบวนการตรวจสอบคุณภาพ และให้คำแนะนำทางวิชาการในการดำเนินการวิจัยเพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินการวิจัยแก่นักวิจัย.

การใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการงานวิจัย ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการให้เกิดการใช้ประโยชน์เพื่อความคุ้มค่าของงบประมาณ โดยกำหนดกรอบแนวทางการใช้ประโยชน์ของแผนงานต่างๆ ให้ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย และต้องมีการนำเสนอผลงานวิจัยสู่องค์กรและหน่วยงานต่างๆ เพื่อผลักดันให้เกิดผลเชิงนโยบายและผลในทางปฏิบัติจริง แต่บางครั้งการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยก็อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในเชิงความคิดและในเชิงนโยบาย หากข้อมูลที่เปิดเผยต่อ

สาธารณะไม่มีความชัดเจนเพียงพอ.

มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากรอบการประเมินศักยภาพผู้จัดการงานวิจัยสุขภาพ และประเมินศักยภาพผู้จัดการงานวิจัยสุขภาพ ซึ่งกรอบการประเมินศักยภาพตนเองมีทั้งหมด ๘ ด้าน ดังนี้ ๑) ความสามารถในการวิเคราะห์องค์กร ๒) การวางแผนและบริหารชุดโครงการวิจัย ๓) การวางแผนและบริหารโครงการวิจัย ๔) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อพัฒนาระบบวิจัยสุขภาพ ๕) ระบบข้อมูลเพื่อบริหารงานวิจัยและจัดการความรู้ ๖) ระบบบริหารการเงินโครงการวิจัย ๗) บริหารจัดการเพื่อการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ๘) บริหารจัดการทั่วไป ผลการประเมินศักยภาพตนเองของผู้จัดการงานวิจัย ในภาพรวม พบว่าศักยภาพในการวางแผนและบริหารโครงการวิจัยได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด และศักยภาพในกลุ่มผู้จัดการงานวิจัยที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า ๓ ปี ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยกว่าทั้ง ๘ ประเด็น การศึกษาครั้งนี้ช่วยให้เห็นกรอบบทบาทและกรอบศักยภาพที่ต้องการของผู้จัดการวิจัยสุขภาพชัดเจนขึ้น[๑๐].

ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาระยะต่อไป คือ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัยผ่านกระบวนการเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงาน การระดมทรัพยากรเพื่อใช้สำหรับการวิจัย และการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยสุขภาพมากขึ้น[๑๑] ทางเลือกในการระดมทรัพยากรส่วนหนึ่งได้มาจากการทำงานวิจัย เพื่อเพิ่มการตอบสนองความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ และยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการงานวิจัย โดยพัฒนาเครื่องมือต่างๆ พร้อมกับการพัฒนาให้เกิดองค์กรผู้นำด้านการวิจัยสุขภาพของประเทศในอนาคต[๑๒].

มุมมองของผู้จัดการงานวิจัยต่อไปภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์ที่เป็น informative society ความสมดุลระหว่างการรู้กับการไม่รู้ เริ่มดีขึ้น การจัดการงานวิจัย อาจต้องเคลื่อนไปสู่การพัฒนาบทบาทการจัดการความรู้ด้วย เพราะทุกที่ทุกแห่งมีข้อมูลและความรู้มากขึ้น รวมถึงเครื่องมือในการเสาะหาความรู้ เช่น โลกอินเทอร์เน็ต ที่สามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายขึ้นด้วย ผู้จัดการงานวิจัยต้องพัฒนาให้มีมุมมองที่ต่างจากคนอื่น และรู้ได้อย่างรวดเร็วว่าจะนำความรู้นั้นมาประกอบกับงานวิจัยให้เป็นความรู้ที่ทรงพลังเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นให้แก่สังคมไทยได้อย่างไร.

สรุป

การจัดการงานวิจัยเป็นพื้นฐานสำคัญที่เอื้อต่อการลงทุนด้านการวิจัย เพื่อให้เกิดการสร้างผลผลิตที่นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า วิวัฒนาการของแนวคิดและวิธีการในการจัดการงานวิจัยในระบบสุขภาพ เกิดขึ้นและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในระดับนานาชาติ และในประเทศไทย ระบบวิจัยสุขภาพควรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยทั้งในด้านระเบียบวิธีการวิจัยและในด้านการจัดการงานวิจัย เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงนักวิจัยกับผู้ใช้งานวิจัย ให้เสริมพลังและระดมทรัพยากรเข้ามาใช้ในกระบวนการวิจัยสุขภาพได้อย่างพอเพียง และช่วยให้ผลงานการวิจัยถูกนำไปใช้ประโยชน์ได้ การจัดการงานวิจัยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างนักวิจัยอย่างเป็นระบบ การประสานเชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการกำหนดประเด็นวิจัยที่ดี ตลอดจนทำให้เกิดการทำวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ บทบาทสำคัญของผู้จัดการงานวิจัยคือการเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์สอดคล้องและเชื่อมต่อกันของทุกภาคส่วนในระบบวิจัย ดังนั้น ผู้จัดการงานวิจัยจึงต้องมีความสามารถทั้งด้านวิชาการและความสามารถในการจัดการ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่ต้องทำงานด้วยมีทั้งผู้กำหนดนโยบายในระดับต่างๆ นักวิจัยและนักวิชาการ รวมทั้งภาคประชาชน.

เอกสารอ้างอิง

๑. กฤษณ์ พงศ์พิรุฬห์, จรวยพร ศรีศศลักษณ์. คุณสมบัติทางวิชาการของผู้จัดการงานวิจัย. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข. ๒๕๕๐;๓-๔:๒๑๐-๑๕.

๒. วิจารณ์ พานิช. การบริหารจัดการงานวิจัย แนวคิดจากประสบการณ์. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๓. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.

๓. วิพุธ พูลเจริญ, บัณฑิต ศรไพศาล, เกษม เวชสุทธานนท์, สมใจ ประมาณพล, ยากุล สินไชย, กุลธิดา จันทร์เจริญ และคณะ. ถอดบทเรียนการจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพ. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๗.

๔. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. การศึกษาแหล่งทุนวิจัยและการกำหนดยุทธศาสตร์งานวิจัยสุขภาพสำหรับประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

๕. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. คู่มือบริหารจัดการงานวิจัย สำหรับผู้รับทุนสนับสนุนการวิจัย. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๕๑.

๖. อมรวิชช์ นาครทรรพ. ปฏิรูประบบวิจัย เคลื่อนสังคมไทยด้วยความรู้ : ข้อเท็จจริงและข้อเสนอเพื่อการปฏิรูประบบวิจัยของประเทศ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.); ๒๕๔๗.

๗. World Health Organization. Health Research Management Modules. Research Policy and Cooperation Unit, Department of Health System Development, World Health Organization, Regional Office for South East Asia. 2007.

๘. WHO/SEARO. Health Research Management Results. Research Policy and Cooperation Unit, Department of Health Systems Development: WHO/SEARO. 2006.

๙. Elliott, C.K and Lynne, U.C. Research Administration and Management. Cones and Bartlett Publishers. Canada, 2006.

๑๐. จเร วิชาไทย, พงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข. ศักยภาพผู้จัดการงานวิจัยไทย : กรณีศึกษาการวิจัยระบบสุขภาพ. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข ๒๕๕๒;๑:๘๗-๙๖.

๑๑. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. ก้าวต่อไป...การวิจัยระบบสุขภาพ. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๕๑.

๑๒. พงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข. ระบบวิจัยสุขภาพเพื่อการปฏิรูปสุขภาพที่ยั่งยืนในประเทศไทย. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข ๒๕๕๑;๓:๓๖๐-๗๑.